

”Fan va ni håller på!”

Effektrapport för Fryshuset Skärholmen 2013 - 2018

Institutet för Sociala Effekter
Lena Lago och Rebecca Allen Lamptey

Sammanfattning

Effektmätning av s.k. sociala investeringar ökar i Sverige och globalt. En ökad efterfrågan hos privata och offentliga finansiärer har drivit på vikten av att mäta och visa på reell samhällsutveckling, genom att påvisa mervärdet av vad en insats medfört i form av en stegförflyttning hos berörda parter.

Sedan 2013 har Fryshuset ett uppdrag genom Skärholmens stadsdelsnämnd att bedriva fritidsverksamheten Fryshuset Skärholmen i Bredäng, Vårberg, Skärholmen och Sättra. Denna rapport av Institutet för Sociala Effekter (ISE) beskriver framgången och styrkan i verksamheten och den grund för stegförflyttning som effektmätning efterlyser.

Genom att lyfta värden ur verksamhetsberättelser, intervjuer med medarbetare och unga knutna till verksamheten samt genom kända verktyg för effektmätning - Värdeskapskedjan och Förändringstrappen, lyfter ISE fram resultat och effekt, samt drar slutsatser som presenteras i rapporten.

Värdeskapskedjan tydliggör hur resurser investerade i specifika aktiviteter omvandlas till sociala värden. Verktöget används för att planera, mäta, följa upp och utvärdera verksamheter utifrån ett värdeskapande perspektiv. Förändringstrappen synliggör vad verksamheter uppnår på kort och lång sikt, både på individ- och samhällsnivå.

För att förstå vad Fryshuset Skärholmen har gjort, åstadkommit och vilken effekt det haft måste hela rapporten läsas. Nedan sammanfattas några av de viktigaste resultaten och slutsatser som ISE kommit fram till i arbetet med effektrapporten för Fryshuset Skärholmen.

En välbesökt verksamhet där samtliga aktiviteter har varit kostnadsfria. **32 500 aktiviteter** har genomförts under perioden 2013 – 2018.

Fryshuset Skärholmen har **höjt andelen tjejer** som besöker verksamheterna med 50%. Detta har skett genom att **fokusera på tjejers önskemål, behov och vilja till verksamhet**.

Medarbetare har arbetat aktivt med att främja **möten mellan olika grupper**. Arbetet med att **förändra bilden av och beteendet kring mansroller och machokulturen**, särskilt i samband med #metoo rörelsen.

Öppettider som i högre grad motsvarar ungas behov. En stor framgångsfaktor är kopplat till snabbt agerande vid social oro, särskilt i samband med helgverksamheter och röda dagar.

Följt de ungas vilja till aktiviteter – ett starkt **underifrånperspektiv** med empowerment som grund för det arbetet. Systematiskt genomförda styrelser, stormöten och ungdomsdrivna aktiviteter. **51% av alla event är ungdomsdrivna** (unga gör, vuxna möjliggör). 2018 uppgav **80% av de tillfrågade besökarna att de upplevde aktiviteterna som meningsfulla**.

Personal med expertkunskap spelar en nyckelroll. Utbildning och coachning av unga ledare och unga som besöker verksamheten, som bl.a. **utvecklat deras kunskapsbas, ledarskapsförmågor, beteende och egen utveckling. Jämställdhets/genusarbetet** bland både personal och besökande.

Behovet av kontinuitet bland unga uppfattar ISE vara stort i Skärholmen, kontinuitet som bygger förtroende, som över tid skapar trygghet och stabilitet. ISE finner också att strukturen i verksamheten, det professionella arbetssättet och den metodiska utvecklingen av samarbeten och samverkan med olika verksamheter och föreningar i området har gett ett stort värde för målgruppen och sannolikt för området i allmänhet.

Behov finns hos fritidsverksamheten i Skärholmen av att även innefatta Fryshusets övriga tre verksamhetsområden; Föredöme och framtidstro, Arbete och entreprenörskap samt Ungdomskultur. ISE anar genom effektmätningen att stadsdelen Skärholmen är i stort behov av att unga fångas upp och får ett meningsfullt sammanhang.

Ungas röster från Skärholmen

– Fryshuset Skärholmen har varit till stor nytta för mig. En trygg plats där jag inte känner mig dömd – jag har en rockig och utmanande stil, får ofta blickar, men där har jag kunnat andas ut. Hade Fryshuset Skärholmen inte funnits så vet jag inte vart jag varit idag.

– Ray, 18 år.

– Här finns många unga i riskzon att hamna i kriminalitet. Jag skulle säga att för runt 10% av de unga gör Fryshuset i Skärholmen livsavgörande nytta. För 30% av besökarna har verksamheten en viss påverkan – för övriga spelar den ingen roll. Om man skulle ta bort mötesplatsen skulle man på riktigt lämna de 10% åt sitt öde. Avsaknaden av pengar är stor i denna grupp – viktigt att se det.

– Niklas, 20 år.

– Jag fick ett bra förtroende för dem. När jag mådde som sämst så sökte jag mig dit, där mådde jag bättre, de brydde sig alltid. Jag får ju även en del stöd hemma, men det blev till sist så att jag inte ville vända mig till familjen med mina problem. Kände att det var lättare att prata med Fryshusets ledare istället och över tid har de hjälpt mig att öppna upp mer för min mamma. Det tycker jag också är väldigt bra, för idag står jag mycket närmare min mamma.

– Ida, 20 år.

Institutet för Sociala Effekter

Intresset för att mäta effekten av samhällsutveckling har stadigt vuxit sig större och större såväl i Sverige som globalt de senaste åren. Idag mäter många statistik kopplat till aktiviteter, jämför nyckeltal, resultat och balansräkningar, men detta säger inget om verklig utveckling eller förbättring kopplat till den samhällsutmaning som verksamheten haft som uppdrag att arbeta med.

En ökad efterfrågan från såväl privata som offentliga finansiärer, om att mäta effekten av investeringar i social innovation, socialt entreprenörskap och socialt företagande har drivit på vikten av att mäta och visa på reell samhällsutveckling, exempelvis genom att kunna visa på vilket mervärde en insats medfört i form av en stegförflyttning för berörda grupper och i ett specifikt geografiskt område. Ashoka Nordic, Social Initiative, SE Forum och Mötesplats Social Innovation är några svenska aktörer som tidigt började arbeta med frågan om att mäta effekten av socialt entreprenörskap.

2016 lanserade Fryshuset Institutet för Sociala Effekter (ISE) i syfte att främja innovation och sociala insatser riktade till barn och unga. Målet med ISE var att i högre grad utnyttja befintliga resurser på ett smartare, effektivare och mer hållbart sätt – i ett nära samarbete med berörda målgrupper och övriga samhällsaktörer.

ISE:s vision är ett samhälle där olika aktörer tar ett gemensamt ansvar för att hitta nya, innovativa lösningar på de sociala utmaningar som samhället står inför i dag – nationellt, likväl som globalt. I sitt arbete erbjuder ISE tjänster i form av utvärderingar, kartläggningar och tillhandahåller verktyg för effektmätning. Det är Institutet för Sociala Effekter som har sammanställt denna effektrapport av Fryshuset i Skärholmen. En fritidsverksamhet som drivits av Fryshuset på uppdrag av Skärholmens stadsdelsförvaltning under perioden 2013 – 2018 och som fortfarande pågår fram till november 2019.

Rapporten har sammanställts av Lena Lago och Rebecca Allen Lamptey. Lena Lago är Social Impact Manager vid ISE och en av Sveriges mest erfarna personer när det gäller att arbeta med tillämpbara sociala innovationer och systemförändrande initiativ som utgår från målgruppens faktiska behov. Rebecca Allen Lamptey har mångårig erfarenhet av att arbeta med social innovation, socialt entreprenörskap och effektmätning, bland annat hos Mötesplats Social Innovation vid Malmö Universitet, Vinnova samt Ashoka Nordic.

Stockholm den 6 mars, 2019

Inledning

Mål, syfte och bakgrund med rapporten

Sedan 2013 har Fryshuset haft uppdraget, att utifrån Stockholm Stads strategiska mål, Skärholmens stadsdelsnämnds mål och innehållet i ett avtal mellan Fryshuset och Skärholmens stadsdelsförvaltning, bedriva fritidsverksamheten Fryshuset Skärholmen utifrån stiftelsen Fryshusets vision och värdegrund. Perioden för avtalet har varit mellan 2013 – 2019. Avtalet mellan Fryshuset och Skärholmen har varit omfattande med årliga rapporteringar som beskrivit de mål, åtaganden och förväntade resultat som Fryshuset haft på årsbasis att uppnå.

Denna rapport syftar till att beskriva framgången och styrkan i den verksamhet som vuxit fram och den grund för stegförflyttning på individ och områdesnivå, som Fryshuset Skärholmen menar att man åstadkommit sedan starten 2013. Verksamheten är i det formulerade uppdraget skapad utifrån en förändringsteoretisk ansats genom följande bild:

Vision → Värdegrund → Mål → Förväntat resultat → Åtagande

Tillvägagångssätt

Genom att lyfta värden ur de årligt sammanställda verksamhetsberättelserna och genom en rad genomförda intervjuer med medarbetare och unga knutna till verksamheten samt verktyg för effektmätning har ISE kunnat göra analyser av hur Fryshuset har tagit sig an utmaningarna i området, som sträcker sig från Ungdomens hus i Skärholmen till parklek i Bredäng, Vårberg och Sättra, för att nå målgruppen barn och unga i åldrarna 0-19 år under den aktuella perioden.

Målet med rapporten

Med rapporten vill ISE visa på hur Fryshuset nått förväntade resultat men också vilken effekt Fryshuset Skärholmen menar att de genomförda aktiviteterna fått på de unga i området. Detta i relation till de resurser man haft till förfogande. Målet med rapporten är även att visa på vad som är kvar att göra, vilka behov Fryshuset under pågående verksamhet har identifierat kvarstår för unga i området – och hur Fryshuset fortsättningsvis tror sig kunna svara an till dessa behov – genom fortsatt verksamhet.

Visionen för verksamheten

Visionen för verksamheten i Skärholmen ska ses genom stiftelsen Fryshusets vision; att Fryshuset gör det möjligt för unga att genom sina passioner förändra världen. Fryshuset skapar gemenskaper där unga syns, hörs och räknas och vänder sig till alla unga och fokuserar särskilt på dem som lever i utanförskap. Fryshuset tror att alla kan lyckas och är värda en chans till. Det har även varit Fryshusets utgångspunkt i Skärholmen under perioden för uppdraget. Ett stort fokus i Fryshusverksamheter vilar på att skapa trygga, tillgängliga och inkluderande mötesplatser för unga där alla kan finna en plats och känna gemenskap, där unga får växa och utvecklas, bli utmanade och inspirerade till att se sin egen potential och kraft.

I en smältdegel av verksamheter – finns en oändlig potential för unga att växa i

Fryshusets verksamheter; globalt, nationellt, regionalt och lokalt sträcker sig från skola, kultur och nöjen till projekt som direkt adresserar vår tids svåraste sociala problem. I denna smältdegel av verksamheter och möten finns en oändlig potential för unga människor att

växa och utvecklas genom, oavsett bakgrund. I Skärholmen har speciellt musiken och dansen fått en särställning, detta utifrån målgruppens önskemål. Genom att möta och satsa på unga har Fryshuset velat bidra till ett samhällsklimat som vågar tänka nytt och hitta nya lösningar. I Skärholmen betyder det att verksamheten inte bara har arbetat för att förvalta det befintliga, utan att de även, tillsammans med andra aktörer, verkat för att skapa nya spännande vägar och sätt för unga att växa på sin fritid.

Verksamheten har sin grund i att unga gör och vuxna möjliggör

Fryshuset är medlemmar i den demokratiska organisationen KFUK/KFUM, och är öppet för alla unga. Fryshuset är en religiöst och politiskt oberoende organisation. I Skärholmen har all fritidsverksamhet som drivits av Fryshuset byggts på delaktighet och inflytande. De unga har inte bara varit med och påverkat innehållet i verksamheten, de har också varit med och skapat den samma. Fryshuset har arbetat aktivt med att stödja ungas egna idéer och har hela tiden funnits med som ett stöd för de unga i genomförandet. Verksamheten har sin grund i att unga gör och vuxna möjliggör. Via KFUK/KFUM och samarbetet med organisationen Vi Unga, har Fryshuset årligen kunnat erbjuda besökarna utbildning i styrelsearbete, projektledning och demokratiska processer.

Även samarbetet med övriga verksamheter inom Fryshuset i regionen ska ses som tillgångar i uppdraget. För att nämna några exempel har unga i Skärholmen genom Mpower, Camp Connect och metoden LÖS DET fått tillgång till stiftelsen Fryshusets breda palett av metoder, utbildningar, event och kompetens. I det mervärdet som denna breda palett har inneburit har fritidsledarna från Ungdomens Hus i Skärholmen ofta av andra aktörer fått höra uttrycket *"Fan va ni håller på!"* Just för att det sker så mycket i och runt verksamheten.

Fryshusets värdegrund

Uppdraget i Skärholmen har vilat på Fryshusets unika värdegrund som växt fram under Fryshusets trettioåriga historia. Värdegrunden är djupt förankrad i organisationen. En värdegrund som växte fram som ett uttalat regelverk för hur personer med olika värderingar, från olika ungdomskulturer och miljöer, skulle kunna enas under ett och samma tak. Fryshusets värdegrund står för den handlingskraft som finns i hela organisationen och den starka övertygelsen om att all energi är positiv bara förutsättningarna finns för att rikta den åt rätt håll:

- Vi ger uppmuntran, förtroende och ansvar. Det bygger kunskap och självkänsla som lyfter fram individens inneboende kraft.
- Vi lyssnar på vad som händer i samhället och agerar direkt. Vi är inte rädda för det som är nytt och okänt. Vi ser möjligheter och mobiliserar krafter där andra ser problem. Vi provar oss fram, korregerar och förbättrar ständigt våra metoder.
- Vi utgår från individens behov. Här står dörren alltid på glänt för den som vill engagera och utveckla sig, oavsett bakgrund.
- Vi tror på respektfulla möten där lusten att delta och gemensamma intressen överbryggar alla motsättningar, olikheter och ökar förståelsen.

Fryshuset i Skärholmen

Skärholmen är ett socioekonomiskt utsatt område. I området finner vi unga i och i riskzon för kriminalitet. Vi finner killar och tjejer som lever i hederskulturer, vi finner trångbodda familjer som nyligen anlänt från andra länder som ännu inte lärt sig språket, ännu inte kommit in på arbetsmarknaden, familjer med svag ekonomi där unga saknar förebilder och i många stycken har en svag framtidstro. Fryshuset Skärholmen har haft som mål att fånga upp barn och unga som lever i området i syfte att skapa en riktad verksamhet där de unga har samma

möjligheter, rättigheter och skyldigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religiös eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionsnedsättning, könsidentitet eller köns uttryck. En verksamhet där barn och unga ska känna sig välkomna oavsett vilka de är, där de fått en chans att upptäcka och utöva sin passion.

En viktig faktor har varit medarbetarnas kunskap och kompetens i dessa frågor, just i skapandet av tillåtande och trygga mötesplatser där alla ska kunna känna en tillhörighet. Verksamheten har vidare syftat till att utgå från ungdomars behov, önskemål och passioner där det förväntade resultatet har varit att starta ungdomsstyrelser inom varje verksamhet, där unga har varit delaktiga i målarbetet, där ungas egna idéer har uppmuntrats, men också utmanats genom att de unga själva har fått ta ansvar för genomförandet med fritidsledare som stöd i den processen. För att lyckas har det varit viktigt för Fryshuset att kontinuerligt utbilda medarbetarna i hur man skapar forum för ungas delaktighet, men också att bjuda in andra aktörer som har verksamma metoder för ungas inflytande - för ytterligare inspiration.

Grunden för verksamheten i Skärholmen

Grunden för verksamheten i Skärholmen har vilat på att utbilda unga i hur att göra sin röst hörd, ha inflytande i demokratiska processer, hur att hantera makt och rättigheter, att skapa och utveckla former för dialog med barn och unga kring deras tankar om verksamheten och vilka förbättringsmöjligheter de har sett, att få tydlig information om hur man kommer in med synpunkter och idéer kring aktiviteter genom omröstningar på nätet eller genom att involveras i enkäter. Utbildning i empowerment har varit ett viktigt verktyg i verksamheten, tillika utbildning i ledarskap och projektledning för både unga och personal samt att genom värderingsövningar stärka unga i deras självkänsla och för att stimulera egna ställnings-taganden och val.

Förväntade resultat

I uppdraget har det även ingått att öka andelen besökare till parklekarna, mötesplatserna, träffpunkterna och till Ungdomens Hus, med särskilt fokus på flickor där ett förväntat resultat har varit att andelen flickor skulle öka jämfört med föregående år. Även unga med funktionsvariationer skulle nås inom uppdraget. En väsentlig del av verksamheten ska också ses i den kostnadsfria verksamheten där en mångfald av olika fritidsaktiviteter skulle erbjudas för att få unga att prova nya aktiviteter. Som ett led i det arbetet har det varit väsentligt att analysera vilka delar av lokalerna som främst används av flickor respektive pojkar, vilka delar av lokalen som har känts trygga, vilka delar som besökare undvikit och vilka delar både flickor och pojkar samt grupper med annan könstillhörighet har valt att vistas i – och utifrån det skapa verksamhet som gagnar en bred målgrupp.

Uppdraget kopplat till vikten av fritidsverksamhet i utsatta områden

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm presenterade år 2017 rapporten *"Jämlik fritid, bättre framtid. Om unga stockholmares fritidsvillkor."* Kommissionens rapport omfattade all fritidsverksamhet för unga som erbjöds av Stockholms stad. Rapporten visade att barn och unga från socioekonomiskt svaga förhållanden besöker fritidsgårdar i större utsträckning medan barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden i större utsträckning deltar i idrottsföreningar och kulturskola. Detta för att barn och unga från dessa grupper i högre grad uppmuntras till deltagande av sina föräldrar, vilka också i större utsträckning har tid att följa sina barn till deras aktiviteter. Många idrotts- och föreningsaktiviteter medför också högre kostnader, vilket även det påverkar deltagandet.

Rapporten framhöll därför vikten av att säkerställa kvalitet och likvärdighet inom fritidsgårdarna för att motverka en eventuell risk för att dessa ska inverka negativt på ungas utveckling. Med kvalitet och likvärdighet avses i rapporten tillgång till attraktiva och meningsfulla aktiviteter. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm kom även fram till att barn och unga som inte trivs med sin fritid skattar sin hälsa och livskvalitet lägre.

I rapporten "Skillnadernas Stockholm" från 2015 redovisas resultaten från Landstingets folkhälsoenkät och frågan "Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?" Variationen mellan stadsdelarna visade sig vara stor och samvarierar främst med befolkningens socioekonomiska sammansättning. Rinkeby-Kista tillika Skärholmen hade störst andel av befolkningen med sämre självskattad hälsa, vilket gällde både kvinnor och män. Kommissionen kom i sin slutsats fram till, att det ytterligare var en indikation på vikten av kvalitet i fritidsverksamhet för ungdomar i åldrarna 7-19 i dessa områden.¹

Vad Fryshuset Skärholmen har åstadkommit

Utifrån det som framkommit i rapporten från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, som lyfts som värdeskapande aspekter kopplat till ungas behov av fritidsverksamheter, samt utifrån det uppdrag Fryshuset fått av Stockholm stad, vill Fryshuset Skärholmen genom denna rapport, som de bett Institutet för Sociala Effekter att ta fram, beskriva uppdraget utifrån de resurser de haft till förfogande, med vilken kvalitet de genomfört uppdraget, vilka resultat de anser sig ha uppnått och vilka effekter de menar att aktiviteterna fått på individnivå och i området i stort mellan åren 2013 – 2018.

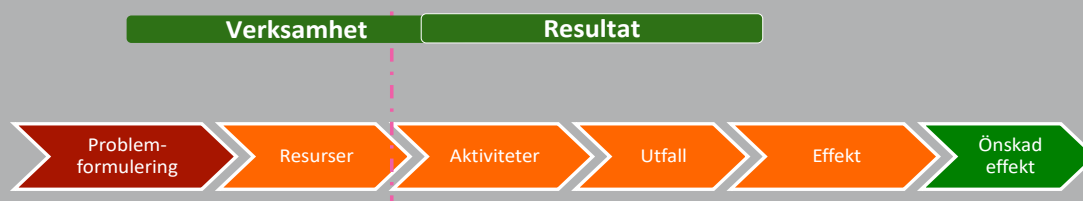
Genom ISE och dess verktyg för effektmätning; Värdeskapskedjan och Förändringstrappan, genomlyses verksamheten på Fryshuset Skärholmen i denna rapport och lyfter fram resultat och effekt.

Värdeskapskedjan och Förändringstrappan

Som verktyg för att kunna rapportera effekter väljer Institutet för Sociala Effekter att ta hjälp av två verktyg, Värdeskapskedjan² och Förändringstrappan. Den förstnämnda är ett verktyg som tydliggör hur resurser investerade i specifika aktiviteter omvandlas till sociala värden. Det är ett strukturerat verktyg som används för att planera, mäta, följa upp och utvärdera verksamheter utifrån ett värdeskapande perspektiv.

Värdeskapskedjan beskriver de olika komponenterna som ett hållbart värdeskapande utgörs av. Syftet med kedjan är att kommunicera de delar som är viktigast för att verksamheten ska bli eller förbli framgångsrik.

Värdeskapskedjan utifrån förändringsteorin

¹ Tjänsteutlåtande Stockholms Stad, Skärholmens stadsdelsförvaltning Diarienummer Dnr 5/480-2018

² Så mäts socialt hållbart värdeskapande, Gordon Hahn, Lena Hök, Erik Jannesson, Studentlitteratur, 2017

De fem komponenterna i Värdeskapskedjan:

1. **Uppdrag/utmaning** avser vikten av att definiera problem och bakomliggande orsaker till de utmaningar som man genom verksamheten på sikt vill förändra.
2. **Resurser** avser de pengar, den tid, de varor och tjänster som behövs för att genomföra de...
3. ...**aktiviteter** som ska bidra till att värde skapas.
4. **Resultat** avser de kvantitativa konsekvenserna av aktiviteterna i form av prestationer. Det kan handla om antal aktiviteter, antal besökare, antal startade föreningar osv.
5. Med **effekter** avses positiva och negativa sociala, miljömässiga och ekonomiska förändringar för intressenter som har ett värde i sig. Det har skapats som en konsekvens av de tidigare nämnda resurserna, aktiviteterna och prestationerna.

"Styrkan i värdeskapskedjan är att den hjälper till att berätta historien om de värdeskapande förändringar som resurser och aktiviteter skapar – eller har för avsikt att skapa."³

Dessa fem komponenter redogörs nedan i rapporten, med utförligare fördjupning om vad komponenterna innebär och vad ISE hittat hos verksamheten Fryshuset Skärholmen i relation till komponenterna.

Följa och utvärdera verksamheten utifrån en trappa

Förutom Värdeskapskedjan väljer ISE att synliggöra vad verksamheter uppnår på kort och lång sikt genom den s.k. Förändringstrappan⁴. Trappan ska ses som ett verktyg för att synliggöra de resultat och effekter som verksamheten uppnått över tid både på individ och samhällsnivå. Analysen av Fryshuset Skärholmen genom Förändringstrappan finns på sida 21 i denna rapport.

³ Så mäts socialt hållbart värdeskapande, Gordon Hahn, Lena Hök, Erik Jannesson, Studentlitteratur, 2017

⁴ Result ladder. Adapted from the Kursbuch Wirkung (Results Course Book) p.5, www.kursbuch-wirkung.de, Phineo gAG 2013

1. Uppdrag/utmaning

Vilka utmaningar fanns i området när verksamheten inleddes 2013?

Vikten av att förstå de bakomliggande orsakerna.

En grundläggande princip inom effektmätning är att man lägger stort utrymme på att synliggöra de utmaningar man har haft som uppdrag att lösa och utifrån dessa försöker förstå de grundläggande orsakerna bakom utmaningarna. När man gör det, undviker man att för snabbt fokusera på kortsiktiga lösningar – för att istället komma åt roten till det som utgör de reella hindren. Följande matris (sidan 10) beskriver de utmaningar, orsaker, effekter, aktiviteter och resultat som Fryshuset Skärholmen har haft som grund i sitt arbete för att uppnå förändring på individ och områdesnivå.

Uppdraget – och de bakomliggande orsakerna till dessa

I ISE:s intervju med medarbetare på Fryshuset Skärholmen beskriver de utmaningarna i området som stora när de 2013 inledde verksamheten med Fryshuset Skärholmen. De bakomliggande orsakerna ska ses i det socioekonomiskt utsatta området med dess trångboddhet och familjers svaga ekonomi. Ett område där hedersnormer påverkar både killar och tjejer och grupper med annan könsidentitet, där ungas bristande tilltro till sig själva, machokulturer, fördomar och rädslor kan leda till en form av otrygghet, en otrygghet som kan komma till uttryck på många sätt.

Utmaningarna i området kan också ses i att fritidsverksamhet i allmänhet är dyrt och kostar - i allt från att få en plats på fritids, spela fotboll i en förening eller att delta i kulturskolan. Avsaknad av fritidssysselsättning tillika trångboddheten, men också behovet för unga att mötas – gör att unga, i avsaknad av en plats att gå till, istället hänger ute på gator och torg i området, vilket skapar oro i området, vilket i sin tur kan leda till skadegörelse och att unga riskerar att rekryteras till kriminella nätverk.

Ytterligare en utmaning ska ses i att killar i högre grad tar de befintliga mötesplatserna i anspråk – där flickor inte får vistas, vilket kräver kunskap om just hederskulturer. Medarbetarna beskriver också en identifierad avsaknad av konstruktiva nätverk mellan unga från olika kulturer, religioner och traditioner – med samma intressen, som inte möts – av skälen beskrivna ovan, t ex att unga musikintresserade inte har råd varken med instrument eller att kunna delta i musikskolans utbud – och då heller inte möter andra med samma intresse.

Vid ingången av uppdraget 2013 fanns det även en avsaknad av anpassade öppettider av fritidsgården för besökarna, vilket även det bidrog till att unga hängde ute på gator och torg innan och efter det att fritidsgården hade öppet. En annan utmaning, som även forskning visar, är att unga såväl i Skärholmen som i andra områden, upplever att de inte har inflytande över frågor som berör dem samt att de har en upplevd ohälsa. I uppdraget ingick även att hitta verksamhet för unga med funktionsvariationer.

I matrisen på nästa sida har ISE kartlagt verksamheten hos Fryshuset Skärholmen enligt Värdeskapskedjan och dess fem komponenter. I de två första kolumnerna listas de bakomliggande orsakerna till de utmaningar som ISE identifierat fanns i uppdraget när det inleddes.

Kartläggning av verksamheten i Skärholmen – och dess förändringstrategi

2 Bakomliggande orsaker	1 Utmaning	3 Lösning	4 Resultat	5 Effekter
Här beskrivs de bakomliggande orsakerna som Fryshuset ser som orsaker till de utmaningar som uppdraget syftade till att lösa. 1. Skärholmen är ett socioekonomiskt utsatt område vilket kan innebära trångboddhet och svag ekonomi. 2. Hedersnormer, traditioner och andra orsaker gör att flickor kan vara begränsade i sin vilja och handlings-utrymme. Hedernormer utgör en helhet och påverkas även av killarnas situation i området. 3. Bristande tilltro till sig själv, machokultur, fördomar, okunskap och rädslor leder till otrygghet, att man inte rör sig utanför sitt område. 4. En strävan att kunna möta upp gruppen unga med funktionsvariationer på hemmaplan. 5. Unga som hänger ute på gatorna innan fritidsgården öppnar – och efter det att fritidsgården stängt – särskilt på fredagar och lördagar. 6. Avsaknad av demokratiska verktyg för att få sin röst hörd. 7. Hårda livsbetingelser i ett socioekonomiskt utsatt område.	Här beskrivs de utmaningar som Fryshuset hade som uppdrag att lösa vid ingången 2013. 1. Fritidsverksamhet i allmänhet är dyrt. Fritidsverksamheter kostar. 2. Flickor söker sig i mindre utsträckning till offentliga fritidsgårdar 3. Avsaknad av nätverk mellan unga i området 4. Avsaknad av mötesplats för unga med funktionsvariationer 5. Avsaknad av anpassade öppettider av fritidsgårdar för besökarna. 6. Ungas upplevelse av att inte ha inflytande över frågor som berör dem. 7. Unga med fysisk och psykosocial ohälsa.	Här beskrivs de aktiviteter Fryshuset Skärholmen genomfört för att uppnå resultat/effekter mellan 2013 och 2018. 1. Samtliga aktiviteter har varit kostnadsfria inom och utanför fritidsgården som musik, dans, externa skidresor. 2. Med gedigen kunskap om hedersnormer har fritidsaktiviteter anpassats och genomförts för att stödja och främja flickors behov – tillika killars behov. 3. Medarbetare har arbetat aktivt med att främja möten mellan olika grupper och intressen samt följt/tagit med unga på olika aktiviteter inom och utanför Skärholmen. 4. Psykosociala och neuropsykiatriska utmaningar bland unga har identifierats. 5. Öppettider som i högre grad motsvarar ungas behov har möjliggjorts i ett nära samarbete med unga och förvaltningen. 6. Systematiskt genomförda styrelser, stormöten, ungdomsdrivna aktiviteter i allt från dagliga aktiviteter till event, resor och caféverksamhet har legat till grund för verksamheten. 7. Personal med expertkunskap inom en rad frågor som rör ungas livsbetingelser i utsatta områden har genomfört aktiviteter, studiecirkel, workshops, föreläsningar, planerade- och spontandialoger i syfte att främja ungas livsbetingelser.	Här beskrivs de resultat som Fryshuset Skärholmen uppnått mellan 2013-2018 1. 350.000 unga har mellan 2013-2018 besökt Fryshusets kostnadsfria aktiviteterna och verksamheter. 2. 50% av besökarna är flickor, vilket är en mycket hög siffra nationellt. 3. Genom vår verksamhet har ett stort antal unga musiker, dansare och artister genomfört flertalet event varje år. 4. 32500 aktiviteter har genomförts på mötesplatser, Träffpunkter, Ungdomens Hus och Parklekarna. 5. Öppettiderna överskrider antal öppet timmar (120) per vecka satta i avtalet. 6. 51% av alla event är ungdomsdrivna. 7. 347 unga har utbildats i styrelsearbete. 8. 2018 uppgav 80 % av de tillfrågade besökarna att de upplevde aktiviteterna som meningsfulla.	Här beskrivs de effekter som Fryshuset Skärholmen menar att de har uppnått med verksamheten mellan åren 2013-2018. 1. En kraftig ökning av flickor som besöker verksamheterna (50%) 2. Ungas delaktighet och inflytande har ökat. 3. Hög Nöjdhet och Trygghet bland besökarna. 4. Fokus på Flickors vilja till styrda gruppaktiviteter (främst Dans) 5. Ungas möjligheter och vilja till att ta del av aktiviteter utanför stadsdelsområdet har ökat. 6. Fler kvalitativa aktiviteter som bygger på ungas vuxenblivande riktade till den äldre målgruppen. 7. Ökade möjligheter för unga att få feriejobb inom sina passioner.

2. Resurser

Med vilka resurser har verksamheten bedrivits?

Överstiger nyttan av aktiviteterna värdet av resurserna?

En central del i en effektutvärdering är om de aktuella aktiviteterna är resurseffektiva. Det vill säga om nyttan av aktiviteterna överstiger värdet av resurserna, vilket innebär att man behöver identifiera vilka resurser som krävs för att realisera aktiviteterna, varifrån dessa kommer, hur de allokeras samt vilket värde de har.

Målgruppen ska ses som en väsentlig och viktig resurs kopplat till att de ständigt har gjorts till medskapare via den interaktion som verksamheten Fryshuset Skärholmen har byggt på. ISE ser främst de unga som på eget initiativ startat och idag driver caféet på Ungdomens Hus, unga som varje sommar varit med och skapat och haft timanställningar på de musikevent som frekvent har återkommit under hela den period som Fryshuset haft verksamhet i Skärholmen. Just musikintresset är något som kommer från målgruppen och som de uttryckligen önskat engagera sig i.

Beviljade medel

Fryshuset Skärholmen har sedan start 2013 finansierats av Skärholmens stadsdelsförvaltning med en årlig budget på 12 miljoner.

Personal

Verksamheten har sedan start 2013 bestått av 20 heltidstjänster fördelade på ca 25 anställda. Tjänsterna har varit fördelade på en chef, en verksamhetsansvarig, en verksamhetsutvecklare, fyra första fritidsledare och 18 fritidsledare.

Kompetenta medarbetare för att hantera bakomliggande orsaker

I arbetet med rapporten blir det tydligt för ISE att kompetensen hos medarbetarna i verksamheten är särskilt rustad för att kunna hantera de bakomliggande orsakerna till de utmaningar som verksamheten stod inför när det inleddes 2013. Bland annat handlar det om kompetens i att hantera hederskultur, separatistiska frågor, utanförskap och inkludering.

Chef - Kent Lindgren är chef för verksamheten med lång erfarenhet inom kommunal, privat och civilsamhällets fritidsverksamheter, med särskild expertis på öppen verksamhet. Under uppdraget har det varit viktigt för Lindgren att leva upp till de högt ställda kraven som en upphandling innebär för utföraren. Lindgren drivs av frågor som hur fritiden ska nå och locka specifikt flickor samt de grupper av unga som normalt inte besöker fritidsverksamhet.

I Lindgrens ledarskap finns delegation, kommunikation och delaktighet som viktiga grundstenar. Vad avser kompetens i medarbetargruppen anser Lindgren att egenskaper som utbildning inom ungdoms- och barnpedagogiska utbildningar samt egen erfarenhet av målgruppen UNGA som viktiga för att kunna möta målgruppens behov samt att som personal kunna leva upp till Fryshusets värdegrund och vara en god förebild.

Biträdande verksamhetsansvarig - George Zeghibi är tillförordnad biträdande verksamhetsansvarig med uppdrag att bedriva verksamheterna i enlighet med de mål och intentioner både Fryshuset och upphandlingen kräver. Zeghibi har under sitt yrkesverksamma liv ägnat sig åt att arbeta både som fritidsledare och arbetsledare. Hans långa erfarenhet inom yrket och stadsdelen har varit värdefulla och bidragit till en viktig del av Fryshusets

utveckling i Skärholmen. Zeghbi's kunskaper och kompetenser gällande samarbetspartners och lokalkännedom inom stadsdelen har varit gynnsamma för relationsskapandet mellan Fryshuset och stadsdelen. Zeghbi brinner för att skapa möjligheter och ge ungdomar rätt förutsättningar på sin resa genom livet. Det viktigaste med verksamheten har varit att arbeta ihop personalgruppen för att skapa ett bra samarbete som gynnar ungdomarna i Skärholmen. Zeghbi's ledarskap grundar sig i att lyssna, samarbete och skapa delaktighet.

Verksamhetsutvecklare - Cecilia Palmgren är verksamhetsutvecklare och utbildad på Stockholms universitet på Beteendevetenskaplig utredarlinje, inriktning Tvärkulturella relationer och invandrarfrågor. Palmgren har lång arbetslivserfarenhet inom olika sektorer såsom forskningsassistent kring ungdomskultur vid Stockholms universitet, verksamhetsutvecklare och verksamhetschef på Fryshuset och Xist/Kvinnoforum, projektledare rörande metodutveckling för intellektuellt funktionsnedsatta på företaget MISA och har även arbetat i den kommunala sektorn på förvaltningar som *Kultur och Fritid* och *Utbildning och Arbetsmarknad*.

Palmgren har under många år projektlett och samverkat med olika myndighetsaktörer, på både chefs- och medarbetarnivå och är van vid att leda förändringsarbete utifrån empowerment, inkludering och mångfald. Palmgren har lång erfarenhet av att arbeta med frågor som hedersnormer, social inkludering och könsroller. Hennes drivkraft är att lyfta och utveckla ungas styrkor och förmågor utifrån deras behov och förutsättningar – i att kunna tro på sig själva, visa hänsyn mot andra och ta eget ansvar.

Förutom ledningen finner ISE en kompetent **medarbetargrupp** tillika över tid, stabil och med varierande erfarenheter, kompetens och utbildningar. Samtliga har HRL utbildning. Vi uppmärksammar också mångfald; lika många män som kvinnor samt en spridning i ålder bland de anställda. Bland yrken och utbildningarna finner vi:

- Kandidatexamen i mångfaldstudier (genusvetenskap) på Stockholms universitet.
- Socialpedagog.
- Fritidshemslärare utbildad på Södertörns Universitet.
- Simlärare.
- Ämneslärarprogrammet 2 terminer Uppsala universitet.
- International ISVP Dansutbildning.
- Lärarutbildning med inriktning mot fritidshem på Stockholms universitet.

Pågående utbildningar

- Grundskollärarytbildning.
- Socionomutbildning.
- Automatiserad marknadsföring.
- Statsvetenskap på Stockholms Universitet.
- Kandidat mångfaldsstudier på Stockholms universitet.
- Socialpedagogutbildning.
- Socionomprogrammet, Högskolan i Gävle.

Ytterligare resurser ska ses i den tillgång av metoder som de öppna fritidsverksamheterna i Skärholmen haft tillgång till utanför uppdraget genom stiftelsen Fryshuset och dess nationella verksamheter, som exempel kan nämnas:

- Mpower (ledarskapsutbildning).
- Camp Connect.
- Almedalen.
- Fryshusandan.

- Skate.
- Fuse.
- Kommunikation.
- MUK & Chillet.
- United Sisters.
- Brobyggarna.
- Etableringskursen i Skärholmen.
- Barn till ensamma mammor.
- Exit och Passus. Kunskapsutbyten.
- Lugna Gatan, extrainsatser och direkt samverkan på möten och via kvällsbesök på verksamheterna.
- Lovely Days, samarbeten och erbjudanden om aktiviteter.
- Frysbox, samarbeten och prova på verksamhet.
- KFUM Söder och KFUM Fryshuset Skärholmen.
- Liv1.

3. Aktiviteter

Vad har gjorts i syfte att skapa värde för enskilda individer och för området i stort?

Det som skapar värde.

För att uppnå hållbar förändring i en verksamhet är de aktiviteter man väljer att genomföra centrala, sett ur ett värdeskapande perspektiv. Det är aktiviteterna som ska leda till resultatet och effekten, själva förändringen som verksamheten vill uppnå.

Genom att analysera utkomsten av aktiviteterna kan de värden mejslas fram som deltagare, medarbetare och samarbetspartners anser att aktiviteterna har lett fram till. Ofta planeras aktiviteterna i en verksamhet innan man möter målgruppen, innan man vet vilka behov dessa har. I Skärholmen är det de unga som är medskapare till aktiviteterna som genomförs.

Nedan redogörs de aktiviteter som Fryshuset Skärholmen valt att genomföra för att lösa uppdraget kopplat till utmaningarna (hämtat ur matrisen ovan på sida 10):

1. Samtliga aktiviteter har varit kostnadsfria inom och utanför fritidsgården som exempelvis musik, dans och externa skidresor.
2. Med gedigen kunskap om hedersnormer har fritidsaktiviteter anpassats och genomförts för att stödja och främja flickors behov – tillika killars behov.
3. Medarbetare har arbetat aktivt med att främja möten mellan olika grupper och intressen samt följt/tagit med unga på olika aktiviteter inom och utanför Skärholmen.
4. Psykosociala och neuropsykiatriska utmaningar bland unga har identifierats.
5. Öppettider som i högre grad motsvarar ungas behov har möjliggjorts i ett nära samarbete med unga och stadsdelsförvaltningen.

6. Systematiskt genomförda styrelser, stormöten, ungdomsdrivna aktiviteter i allt från dagliga aktiviteter till event, resor och caféverksamhet har legat till grund för verksamheten.
7. Personal med expertkunskap inom en rad frågor som rör ungas livsbetingelser i utsatta områden har kontinuerligt genomfört aktiviteter, studiecirklar, workshops, föreläsningar, planerade- och spontandialoger i syfte att främja ungas livsbetingelser.

4. Resultat

Vilka resultat har ni uppnått?

Kvalitativa och kvantitativa värden, kopplat till aktiviteterna.

Kvalitativa värden

Resultat avser i första hand de kvalitativa konsekvenserna av genomförda aktiviteterna. Genom intervjuer, samtal och resultatrapporter finner ISE kvalitativa värden, resultat, som har uppnåtts och beskriver dessa i korthet nedan.

En välbesökt verksamhet där samtliga aktiviteter har varit kostnadsfria

Den största indikatorn på att barn och unga accepterar sin parklek eller sin fritidsgård är att de kommer till den och även över tid kommer tillbaka. Samt att de ser den som sin parklek och sin fritidsgård. Fryshuset vet att barn och unga gör det, när de känner sig sedda och bekräftade, om de involveras i skapandet av aktiviteterna, när de känner sig trygga och växer med verksamheten. ISE finner att samtliga parklekar och fritidsgårdar inom uppdraget är välbesökta. Enligt insamlad statistik kommer det mellan 25 -125 unga besökare varje dag – sju dagar i veckan – även under lov. I området finns många små barn som inte går i förskolor och många äldre barn som inte går på fritids. För dem fyller den öppna förskolan i form av parkleken och fritidsgården i det lokala området en stor funktion. Värdet ska också ses i att verksamheten är gratis och har haft öppet på helger och lov – då andra verksamheter stänger och behovet av att ha något att göra som inte kostar – är som störst.

Stödja och främja flickors behov i området

I uppdraget ingick att nå tjejerna i området i mycket större utsträckning. Genom att medarbetarna inte har varit rädda för att vara separatistisk och genom att lyssna in vad tjejer har velat göra samt med medarbetarnas kompetens inom hedersnormer – är Ungdomens Hus en välbesökt plats även av tjejer. 50% av besökarna utgörs i dag av tjejer, vilket är ovanligt i områden med liknande utmaningar och förutsättningar – där killarna i stor utsträckning är de som intar det offentliga rummet. I Skärholmen är det främst dansen som fått stor plats (då målgruppen tjejer önskat detta), men tjejernas involvering i allt det som sker inom ramen för verksamheten har haft stor prioritet. När tjejerna sett vilka möjligheter som funnits har de kommit med olika förslag - bland annat att driva caféet, vilket de idag gör på Ungdomens Hus i Skärholmen. Medarbetarna kan också se att verksamheten stärker tjejernas självkänsla och tro på den egna förmågan, vilket de menar i sin tur bidrar till att tjejerna sedan vågar gå vidare till studier och annat med bättre framtidsutsikter.

Medarbetare har arbetat aktivt med att främja möten mellan olika grupper

För att främja möten mellan olika grupper och intressen har medarbetarna både strategiskt och systematiskt arbetat med att förlägga olika aktiviteter längs tunnelbanelinjens

hållplatser Vårberg, Skärholmen, Bredäng och Sättra. Unga i dessa områden är generellt benägna att hålla sig till sitt lokalområde. För att få unga att bli trygga i att röra sig mellan dessa områden – har medarbetarna målmedvetet arbetat med att både ta med sig de unga till de olika platserna – men också placerat ut aktiviteterna – i syfte att öka mobiliteten bland de unga, vilket de har lyckats med. Detta framgår bland annat i intervjuer med ungdomar som deltagit i verksamheten under flera år.

Psykosociala och neuropsykiatriska utmaningar bland unga

Ett tydligt uppdrag har varit att nå unga med funktionsvariationer. Ett uppdrag Fryshuset inte fullt ut har lyckats med. Det har tagit tid att ringa in vilka som ingår i gruppen och hur att skapa verksamhet för dessa. Hittills har man lyckats med att anordna musikevent tillsammans med målgruppen och skapat en miljö där alla får plats och arbetar med normbrytande beteende bland unga gentemot denna målgrupp.

Öppettider som i högre grad motsvarar ungas behov

När Fryshuset tog över verksamheten var öppettiderna inte i fas med de ungas behov av att ha någonstans att ta vägen efter skolan och även att fritidsgården stängde för tidigt – innan de unga ville gå hem. Under perioden för uppdraget har ökade öppettider möjliggjorts i ett nära samarbete med unga och stadsdelsförvaltningen.

Systematiskt genomförda styrelser, stormöten och ungdomsdrivna aktiviteter

Allt från dagliga aktiviteter till event, resor och caféverksamhet har legat till grund för verksamheten. Som exempel kan "Mini-Eurovision", "Drive in fotboll", återkommande julaktiviteter och skoldanser nämnas – som sammanlagt har lett till omkring 50 större event om året. Metoden som grund för genomförandet av dessa aktiviteter ska ses i förhållningssättet; "Du kan om du vill" och vikten av att barn och unga måste få vara sig själva – där parkleken och fritidsgården ska vara en frizon för unga att känna att de får vara den de själva väljer att vara. I det arbetet lyfter medarbetarna att de över tid har uppnått de satta jag-stärkande målen för målgruppen. Detta kan ISE följa genom de förväntade resultaten i de årligt sammanställda verksamhetsberättelserna.

Personal med expertkunskap

Medarbetarnas expertkunskaper inom en rad frågor som rör unga i utsatta områden har inom uppdraget kontinuerligt genomfört aktiviteter, studiecirklar, workshops, föreläsningar, planerade- och spontandialoger i syfte att främja ungas livsbetingelser. Som exempel väljer ISE att lyfta musikverksamheten inom Ungdomens Hus i Skärholmen som startade på allvar 2016. När verksamheten inleddes fanns det inom lokalerna mycket resurser kopplat till musik – t ex en musikstudio samt i anslutning till fritidsgården, tillgång till en konsertlokal.

Det fanns dock inga band som repade, vilket gjorde att man började med att bjuda in unga till Open Jam i syfte att få unga att spela tillsammans, vilket gjorde att unga musikintresserade i området upptäckte stället. Under 2016 kom 20 nya ungdomar mellan 16-19 år till fritidsgården för att arrangera egna jamsessionens. De som kom kände inte till varandra innan, men möttes inom aktiviteten, vilket ledde till intressanta möten mellan unga i Skärholmen. Tre band skapades under kort tid – där flera av dem på olika sätt var normbrytande. Till arrangerade event eller till konserterna kom sedan unga som först reagerade på många gånger mönsterbrytande handlingar, vilket kunde leda till kommentarer som; "Fan, är de gay?!" vilket i sin tur ledde till diskussioner och samtal och därmed en sund normförflyttning bland de unga inom verksamheten.

Vidare resultat och effekter ska ses i ökad mental hälsa hos den specifika målgruppen – sedda och bekräftade människor växer. Vidare resultat är att unga från aktiviteten Open Jam har gjort en personlig förflyttning – de har fått lära sig grunder i hur att spela ett instrument,

fått spela i grupp, fått sommarjobb, fått spela professionellt på kulturscener – som exempelvis Kungsträdgården i Stockholms innerstad. Ytterligare exempel på effekter ges även i tjejer som inte trodde att de hade sångbegåvning, utan bara började sjunga med – och då uppmärksammades av musikledare i sin begåvning. För de unga har det varit viktigt att få göra saker på riktigt och ta med sig lärdomar av denna resa. De återkommande eventen som unga arrangerade, att fler och fler unga har involverats i att lära sig göra allt runt omkring, från att planera eventen - till att lära sig ta betalt för dessa ska ses som kvalitet och framgång i verksamheten. Flera av de unga som deltagit i musikverksamheten har också vågat ta steget att anmäla sig till musikproduktioner som Idol och Talang – eller är idag kända musiker som uppträder.

Kvantitativa värden

Genom intervjuer, samtal och resultatrapporter finner ISE ett flertal kvantitativa värden, resultat, som är kopplade till aktiviteter:

- 350 000 unga har under perioden 2013 - 2018 besökt Fryshusets kostnadsfria aktiviteter och verksamheter.
- 50% av besökarna är flickor, vilket är en mycket hög siffra när vi jämför nationell statistik.
- Genom Fryshuset Skärholmens verksamhet har ett stort antal unga musiker, dansare och artister planerat, genomfört och arbetat på flera event varje år.
- 32 500 aktiviteter har genomförts på mötesplatser, Träffpunkter, Ungdomens Hus och Parklekarna som Fryshuset Skärholmen ansvarat för.
- Öppettiderna överskrider antal öppettimmar (120) per vecka satta i avtalet med Skärholmens stadsdelsförvaltning.
- 51% av alla event är ungdomsdrivna (unga gör, vuxna möjliggör).
- 347 unga har utbildats i styrelsearbete.
- 2018 uppgav 80% av de tillfrågade besökarna att de upplevde aktiviteterna som meningsfulla.

5. Effekter

Vad har åstadkommit som skapat förändring för enskilda individer och området i stort?

Den förflyttning som skett under projektet.

Förebyggande verksamhet

I intervjuer med medarbetare lyfter de vikten av Fryshuset Skärholmen som en förebyggande verksamhet. Att de som medarbetare vet att tidiga insatser får effekt och att dessa insatser ska ses, med tanke på att fritiden är en så stor del av ungas tid, som en investering för framtiden både för individer och samhället. Förutom att Fryshuset Skärholmen är en

förebyggande verksamhet så är den även brobyggande; mellan unga och vuxna, mellan yngre och äldre, mellan hem och fritid, mellan skola och fritid, mellan individ och omvärld, mellan mönsterbrytande handlingar och det som är normativt. De lyfter att de som medarbetare är tränade i att fånga upp det som berör unga – att ta varje stund till att föra samtal om det som sker i verksamheten, i lokalområdet och i världen i stort.

Som exempel ges alla samtal som #metoo rörelsen skapade – för både killar och tjejer. I det arbetet är det av vikt att unga måste få finna sin egen väg. Genom ökad kunskap, genom att mötas av olika perspektiv – genom att alla får tänka och tycka utifrån egna erfarenheter. På så vis har ny kunskap medvetandegjorts och normförflyttningar möjliggjorts. De menar att det på Fryshuset Skärholmen har skapats en frizon där unga vågar vara sig själva – med ökat självförtroende som följd. Många av de unga har "alltid" funnits där. De har börjat hänga i parklek – gått vidare till fritidsverksamhet, Ungdomens Hus – blivit timanställda i något av alla event – till att bli timanställd på fritidsgården.

Tillgången på kloka vuxna som vidgar de ungas vyer

I samtal med Niklas 20 år, lyfter han att det som är bra med Fryshuset Skärholmen – är att det är så mycket mer än ett biljardbord. Han fortsätter och säger att – "här vill alla en väl." Man lyssnar, stödjer och hjälper – hit kommer alla unga på egna villkor – och får så mycket mer. På frågan vad han tror att verksamheten har för påverkan på området, lyfter han tillgången på kloka vuxna som vidgar de ungas vyer. Många unga i området saknar just närvarande vuxna och han ser vikten och värdet av trygga vuxna. På frågan om vad han gör om fem år säger han att han pluggar till statsvetare. Han lyfter att han till skillnad från många av sina kompisar – har föräldrar som har försett honom med det stöd han har behövt i livet. Trots det har verksamheten över tid haft stor betydelse för honom. Det är där han har hela sitt kontaktnät. På frågan om han tror att mötesplatsen haft betydelse för individer i området svarar han på en gång;

– Till 100% oavsett vad politikerna säger. Här finns många unga i riskzon att hamna i kriminalitet. Jag skulle säga att för runt 10% av de unga gör Fryshuset Skärholmen livsavgörande nytta. För 30% av besökarna har verksamheten en viss påverkan – för övriga spelar den ingen roll. Om man skulle ta bort mötesplatsen skulle man på riktigt lämna de 10% åt sitt öde. Avsaknaden av pengar är stor i denna grupp – viktigt att se det.

På frågan vad han ser som är bra i verksamheten lyfter han att stämningen är god, bemötandet, bredden av kompetens bland medarbetarna, engagemanget hos såväl medarbetare som deltagare och att det finns så mycket kärlek i verksamheten – man bryr sig här – och ser alla. Det som är mindre bra är att lokalerna inte är optimala. Idag delar 6-åringar och 18-åringar lokal. Han ser också ett hinder i öppettider som styrs av upphandlingen.

"Har man en idé och vill göra nånting kan man gå till Fryshuset Skärholmen."

Aida Ceesay (även kallad Ida) är 20 år, uppvuxen i Skärholmen och började hänga på ungdomsgården som 11-åring. Det var ok berättar hon, sen tog Fryshuset Skärholmen över och allt blev bättre tyckte hon. Ida började hänga ännu mer på ungdomsgården. Hon beskriver att hon upplevde att Fryshuset Skärholmen var mycket mer involverade i ungdomarna som kom till gården, personalen frågade vad ungdomarna gillade och ville göra. En musikstudio fanns, men ingen personal innan Fryshuset tog över. Då anställdes en musikledare och de tog fram schema utifrån ungdomarnas behov och intressen.

– Ledarna var väldigt duktiga, fokuserade på att lära ut och att det skulle vara roligt. Jag kände mig alltid välkommen. Det blev liksom en större gemenskap efter att Fryshuset Skärholmen kom, ledarna gjorde så att det kändes mer som en familj, det blev en tryggare plats och vi blev bemötta på ett annorlunda sätt. Det var som att vi syntes mer.

Ida berättar att hon var musikintresserad, det fanns studio verksamhet där hon spenderade mycket tid, samt hjälpte till med att arrangera ungdomsdrivna projekt. Idag har hon gått ut skolan, läser upp vissa ämnen samtidigt som hon jobbar på caféet på ungdomsgården, något hon gjort sedan 2017.

– För mig personligen har Fryshuset Skärholmen betytt väldigt mycket. Sen de tog över har det blivit en trygg plats att komma till, jag har lärt mig jättemycket som jag kommer ta med mig hur länge som helst. Jag har väldigt bra minnen därifrån, faktiskt är det mest på Fryshuset som jag har minnen från min ungdomstid.

Fryshuset jobbar mycket MED unga menar Ida, de lyssnar på unga. När stadsdelen 2015/2016 tog upp frågan om Fryshuset skulle vara kvar eller inte i Skärholmen fick de unga prata med politiker om varför de ville ha dem kvar. Hennes upplevelse är att det inte finns någon annan verksamhet som lyssnar lika mycket på unga. Framförallt genom Fryshusandan, där unga fått göra egna saker och arrangera en massa aktiviteter.

– En annan sak som är bra är att det är öppet ofta. Dessutom syns de mycket på sociala medier, vilket gör att barn och unga vet var de finns och kan åka dit. De har öppet mycket på kvällstid, så unga inte behöver vara ute och göra dumheter utan istället kan lära sig nya saker, bra saker.

Har man en idé och vill göra nånting kan man gå till Fryshuset Skärholmen och berätta om sina idéer och få möjlighet att prova. Ida berättar att hon varit med i många projekt, där exempelvis hon och andra tjejer ville starta en egen eventgrupp för att arrangera konserter, Spoken Word kvällar och liknande. Genom Fryshuset Skärholmen fick de lära sig att driva projekt, söka pengar, arrangera säkerhet och hur man bilda en förening. Tjejerna blev en eventgrupp som arrangerade ganska många event i Skärholmen, Bredäng och även i större lokaler i Fryshuset Hammarby Sjöstad.

Fryshuset Skärholmen har en positiv påverkan på området enligt Ida, verksamheten gör att färre unga hänger ute sent på kvällarna – istället kan de komma till en trygg plats, göra roliga saker tillsammans, prata om drömmar och utveckla sina drömmar. Att det är just Fryshuset som driver fritidsverksamheten ser hon som en väsentlig del i framgången.

– Jag tycker Fryshuset jobbar för väldigt bra saker. Att deras verksamhet är ungdomsinriktade och ungdomsdrivet tycker jag är jättebra.

På ett personligt plan berättar Ida hur hon under flera år mådde psykiskt dåligt, särskilt under gymnasietiden, och hur hon fick mycket stöd från Fryshuset. De såg till att hon hade någon att prata med, de tog hand om henne och än idag känner Ida att hon fortfarande står väldigt nära personalen.

– Jag fick ett bra förtroende för dem. När jag mådde som sämst så sökte jag mig dit, där mådde jag bättre, de brydde sig alltid. Jag får ju även en del stöd hemma, men det blev till sist så att jag inte ville vända mig till familjen med mina problem. Kände att det var lättare att prata med Fryshuset ledare istället och över tid har de hjälpt mig att öppna upp mer för min mamma. Det tycker jag också är väldigt bra, för idag står jag mycket närmare min mamma.

"En trygg plats där jag inte känner mig dömd."

Ända sen 12-årsåldern har Rewing Aldabag (18 år), även kallad Ray, hängt nästan dagligen på fritidsgården i Sättra med sina kompisar. När Fryshuset tog över verksamheten där upplevde han att det blev på ett annat sätt. Han beskriver hur han upplevde att det då blev en mer aktiv verksamhet med engagerade ledare som jobbade nära ungdomarna och som brydde sig. Han säger vidare hur uppenbart det blev att för Fryshuset Skärholmen handlade det om ungas passioner, att de ville förbättra och finnas där för de unga - på ett nytt sätt.

– Jag upplever att deras personal lyssnar på en, de behandlar en med respekt. De är sköna och man längtar efter dem, det är alltid kul att vara med dem.

Ray beskriver situationen bland äldre ungdomar i Skärholmen som att många går sysslolösa, de hänger runt i centrum, har ingenstans att vara, ingen verksamhet som pågår för dem. Då blir det lätt att de gör egna aktiviteter för att roa sig, stökar och bråkar. Här har Fryshuset Skärholmen haft en stor positiv påverkan enligt Ray, och att många unga ser dem som en stor aktör i området.

– Ett utsatt område som Skärholmen behöver sociala insatser snarare än hårdare tag. Jag hoppas en dag själv jobba med ungdomar, jag vill göra nytta för att unga inte ska vara sysslolösa.

2015 blev kontakten med Fryshuset Skärholmen ännu viktigare, då han fick sommarjobb med projektet "Sommarmusiker" som Fryshuset hade med Länsmusiken. Han beskriver hur han började engagerade sig i Fryshuset Skärholmens övriga verksamhet, även utanför sommarjobbet.

– Genom sommarjobbet fick jag kontakt med musikledaren Per Hartwig som anordnade flera musikaktiviteter genom Fryshuset Skärholmen. Jag fick vara med, vi repade och anordnade konserter på påsklov, jullov och annat – det var på riktigt!

Ray berättar att där träffade han andra som jobbade på Station 13, efter ett tag bad han om att få engagera sig mer i verksamheten, samt undrade om det fanns jobb att få. Så inleddes hans kontakt med en arbetsplats där han inledningsvist fick lite timmar, samt där han nyligen under hösten 2018 fått utökade tider och ett fast jobbschema.

På frågan om vad Fryshuset i Skärholmen har betytt för honom personligen svarar Ray att det har varit väldigt betydelsefullt. Det har gett honom sommarjobb som uppskattats oerhört, han har utvecklat emotionella band till helt nya människor och han tycker det har varit jätteroligt att få betalt för att göra det han älskar. Även gett honom en värdefull inblick i att jobba som professionell musiker.

– Fryshuset Skärholmen har varit till stor nytta för mig. En trygg plats där jag inte känner mig dömd – jag har en rockig och utmanande stil, får ofta blickar, men där har jag kunnat andas ut. Hade Fryshuset Skärholmen inte funnits så vet jag inte vart jag varit idag.

Genom Fryshuset Skärholmen upplever Ray att han har växt som person, känner sig mer bekväm i sig själv och generellt blivit en mer mogen människa, med ett större självförtroende. Han beskriver även att han blivit mer mångfaldig som person, genom intryck från många olika personer som har påverkat hans sätt att tänka och tycka.

– För mig är det ett stort värde i att det just är Fryshuset som driver verksamheten. Hade det varit stadsdelen som drev verksamheten hade det känts som en myndighet, om det varit en

privat, vinstdrivande aktör hade det bara handlat om pengarna och inte om ungdomarna. Det går att relatera till Fryshusets personal och det går att prata öppet med dem.

Förändringstrappan

Följa och utvärdera verksamheten utifrån en trappa

Förutom Värdeskapskedjan väljer ISE att synliggöra vad verksamheter uppnår på kort och lång sikt genom den s.k. Förändringstrappan (se bild sid 8). Trappan ska ses som ett verktyg för att synliggöra de resultat och effekter som verksamheten uppnått över tid både på individ och samhällsnivå.

Följande analys gör ISE av Fryshuset Skärholmens verksamhet

Steg 1

Första steget i Förändringstrappan ska visa om aktiviteterna i projektet har genomförts enligt plan, vilket ISE menar att Fryshuset Skärholmen har gjort. ISE finner bl.a. att aktiviteterna till stor del har fötts ur målgruppen ungas önskemål. Det är ett starkt underifrån perspektiv och genom våra intervjuer med både medarbetare och deltagare blir det att uppdraget fullföljs med framgång mycket tack vare att de jobbar nära sin målgrupp och utvecklar verksamheten i takt med att målgruppens behov förändras. Några exempel på detta är; när #metoo rörelsen växte fram nationellt utvecklades ett behov hos målgruppen att samtala om detta och då organiserades olika aktiviteter tillsammans med unga för att erbjuda en plattform för dialog; när önskemål från unga om att driva ett kafé växte fram, skapades förutsättningar för detta och nu finns en daglig kaféverksamhet som ungdomar driver och får jobb genom; när intresse för dans växte fram organiserade de unga detta själva, med hjälp av vuxna som möjliggörare genom utbildningsmöjligheter, nätverk och verktyg för att lyckas.

Steg 2

Förändringstrappans steg 2 handlar om att nå målgruppen. Genom att gå tillbaka och titta på resultaten ser vi flera indikatorer på detta. Till exempel att kvantifieringen av tjejer som deltar i verksamheten ökar; att de arbetar metodiskt med att förebygga separatistiskt beteende, vilket har inneburit att mångfalden har ökat bland den besökande målgruppen; genom alla event som arrangerats under åren och jobb som erbjudits unga. Utifrån detta finner ISE att Fryshuset Skärholmen når målgruppen och då steg 2 i trappan.

Steg 3 och 4,

Steg 3 och 4 handlar om att visa att målgruppen accepterar tjänsterna och att målgruppen förändrar sin kunskapsbas. Målgruppen har genom intervjuerna bekräftat att de tilltalats av det verksamheten har att erbjuda, att de upplever förtroende för ledarna och att de är över tid återkommande deltagare som fått ett stort utbyte av att själva genomföra aktiviteter. I intervjuerna finner även ISE att målgruppen under tid upplever att de fått ny och utvecklad kunskap inom flera områden, exempelvis i styrelsearbete, i att arrangera event, att driva företag, att göra sin röst hörd, musikaliska färdigheter och liknande. ISE menar att Fryshuset Skärholmen i hög grad når steg 3 och 4.

Steg 5 och 6

Steg 5 i Förändringstrappan ska visa om förändring har skett hos målgruppen och om målgruppens livssituation har förändrats. I intervjuer lyfter de unga spontant upplevelser av personlig förändring, exempelvis säger en ungdom att han är övertygad om att han inte skulle vara vid liv idag utan den förändring som skett hos honom; en annan berättar att han

förändrats från att vara en tyst och blyg person till att känna självsäkerhet på scen inför hundratals människor och våga söka sig till musiktävlingar; en ungdom berättar hur hon förändrats genom verksamheten dels genom att inte ha eget självförtroende till att numera ha arrangerat flera event och dels genom att ha utvecklat färdigheter som gör att hon vågar bemöta konflikter i hemmet på ett konstruktivt och ärligt sätt - i motsats till tidigare beteende. ISE vill också lyfta värdet av samarbetet mellan de olika gårdarna och områdena som medarbetarna har initierat – i trygghetsskapande syfte.

ISE finner bland annat att målgruppen själva uttrycker att de upplever att deras livssituation förändrats genom verksamheten, bland annat säger en ungdom att för många är verksamheten livsavgörande; en säger att genom verksamheten har han fått möjlighet att utveckla sin passion – vilket lett till en ny studieinriktning; en säger att relationen till familjen förbättrats avsevärt tack vare kunskap hon fått genom verksamheten; samtliga vittnar om att uppleva en förbättring i sitt närområde, en ökad trygghet, tack vare verksamheten.

Steg 7

Att svara på frågan om det går att påvisa att samhället har förändrats eller i det här fallet – att samhället i Skärholmen har förändrats som ett resultat av Fryshuset Skärholmen och dess verksamhet låter sig inte göras utan omfattande studier och jämförelsegrupper i liknande områden.

Det ISE dock kan utläsa, kopplat till steg 7, genom att åter referera till rapporten 2017 från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, "*Jämlig fritid, bättre framtid. Om unga stockholmarnas fritidsvillkor*", är att rapporten bl.a. kom fram till att barn och unga som inte trivs med sin fritid skattar sin hälsa och livskvalitet lägre; att barn och unga från socioekonomiskt svaga förhållanden besöker fritidsgårdar i större utsträckning medan barn och unga från socioekonomiskt starka förhållanden i större utsträckning deltar i idrottsföreningar och kulturskola. I rapporten "Skillnadernas Stockholm", 2015 från Landstingets folkhälsoenkät, visar att Rinkeby-Kista tillika Skärholmen hade störst andel av befolkningen med sämre självskattad hälsa, vilket gällde både kvinnor och män. Kommissionen kom i sin slutsats fram till, att det ytterligare var en indikation på vikten av kvalitet i fritidsverksamhet för ungdomar i åldrarna 7-19 år i dessa områden.⁵

När ISE väger detta mot den kvalitativa fritidsverksamheten som Fryshuset Skärholmen bedrivit för unga under perioden 2013 - 2018 kan det tänkas visa sig en förbättring hos boende i området i framtida enkäter just vad gäller självskattning av hälsa och livskvalitet. Dock är detta omöjligt att med säkerhet svara på efter bara fem år.

⁵ Tjänsteutlåtande Stockholms Stad, Skärholmens stadsdelsförvaltning Diarienummer Dnr 5/480-2018

Slutsatser och rekommendationer

Vad verksamheten fortsatt vill göra i området utifrån målgruppens behov.

Projektets framgångar

I korthet finner ISE att Fryshuset Skärholmen haft flera framgångar i verksamheten under perioden 2013 - 2018, framförallt kopplat till satta mål enligt plan. Fram träder en tydlig bild av nedan fem största framgångarna som verksamheten haft och som, enligt Värdeskapskedjan och Förändringstrappan, haft en mycket positiv effekt på målgruppen:

1. Fryshuset Skärholmen har höjt andelen tjejer som besöker verksamheterna med 50%. Detta har skett genom att fokusera på tjejers önskemål och vilja till verksamhet.
2. Jämställdhets/genusarbetet bland både personal och besökande.
3. Arbetet med att förändra bilden av och beteendet kring mansroller och machokulturen, särskilt i samband med #metoo rörelsen.
4. Utbildning och coachning av unga ledare och unga som besöker verksamheten och som bl.a. utvecklat deras kunskapsbas, ledarskapsförmågor, beteende och egen utveckling.
5. En stor framgångsfaktor är kopplat till snabbt agerande vid social oro, särskilt i samband med helgverksamheter, röda dagar. Vikten av att jobba nära målgruppen unga varje dag, en etablerad kontinuitet, detta skapar trygghet och en långsiktig relation etableras.
6. Följa de ungas vilja till aktiviteter – ett starkt underifrånperspektiv med empowerment som grund för det arbetet.

Utvecklingsmöjligheter

Genom de lärdomar som verksamheten gjort under perioden 2013 - 2018 finner ISE att Fryshuset Skärholmen och dess verksamhet påvisar att behov finns hos målgruppen för att utveckla denna att innefatta Fryshusets övriga tre verksamhetsområden; Föredöme och framtidstro, Arbete och entreprenörskap samt Ungdomskultur. Detta skulle stärka och utveckla den nuvarande fritidsverksamheten som Fryshuset Skärholmen bedriver och därigenom möta ytterligare behov hos målgruppen.

Verksamhetens fortsatta arbete – vad är kvar att göra?

Idag arbetar Fryshuset Skärholmen med målgruppen 0-19 år, men det finns ett stort behov av att erbjuda fritidsverksamhet för "unga vuxna" som är äldre än 19 år. Detta gäller framförallt killar i 19-20 års åldern, som tillhör kriminella gäng och som försörjer sig på kriminella handlingar. Fryshuset Skärholmen har etablerat relationer med ett antal unga killar som befinner sig i riskzon för kriminella gäng och där behovet är stort för att kunna jobba vidare enligt avtal och uppdrag med dessa även när de fyllt 20 år.

Verksamhetens fortsatta roll

Det framgår tydligt i intervjuer med ledare och med målgruppen att kontinuitet och den värdegrund som Fryshuset Skärholmen arbetar enligt behövs i området. Vikten av att undvika "projekt" och istället erbjuda kontinuitet bygger förtroende, som över tid, år efter år, skapar

trygghet. ISE finner att målgruppen vill ha trygghet och stabilitet, personal som finns på plats för samtal och vägledning – även efter en ungdom växt ur verksamheten.

Värdegrunden – som handlar om att "genom sina passioner förändra världen", bygger upp självförtroende och självinsikter hos målgruppen. Behovet av kontinuitet och en aktör som arbetar långsiktigt över tid med ansvaret för fritidsverksamheten i området blir tydlig genom intervjuer med målgruppen som uttrycker ett högre förtroende för dess ledare än i jämförelse med tidigare verksamheter vars ledare ofta byttes ut, saknade kontinuitet samt saknade förmågan att bygga upp samma långsiktiga förtroende bland unga i området.

ISE finner också att strukturen i verksamheten, det professionella arbetssättet och den metodiska utvecklingen av samarbeten och samverkan med olika verksamheter och föreningar i området har gett ett stort värde för målgruppen och för området i allmänhet. Där man tidigare arbetade som ensamma öar finns där nu ett genomtänkt samarbete, på initiativ av Fryshuset Skärholmen.

Sist men inte minst finner ISE att stadsdelen Skärholmen är i stort behov av att unga fångas upp och får ett meningsfullt sammanhang.

Slutord

Institutet för Sociala Effekter har i denna rapport utvärderat resultat och kartlagt effekter av en intern verksamhet. Det är vi väl medvetna om. Uppdraget från Fryshuset i Skärholmen till ISE, formulerades som en kommunikation där sammanställda resultat och effekter skulle visa på värdet av de aktiviteter som genomförts under de fem år som verksamheten pågått.

Utifrån det uppdraget har ISE försökt att se så objektivt som möjligt på verksamheten. En stor hjälp på vägen i det arbetet har varit det tydliga uppdraget från Stockholms stad/Skärholmens stadsdel – som redan vilade på en förändringsteoretisk grund och som i sitt uppdrag årligen efterfrågade resultat och effekter av verksamheten. Utifrån det tydliga uppdraget, de årliga rapporterna som Fryshuset Skärholmen har sammanställt och genom uppdaterade intervjuer med både unga deltagare och medarbetare anser vi att vi har fått en god bild av de resultat och effekter som verksamheten säger sig ha uppnått. I det arbetet önskar vi både Skärholmens stadsdel och Fryshuset lycka till.

*Lena Lago
Rebecca Allen Lamptey*

Institutet för Sociala Effekter
Fryshuset, 2019